

LESNÉ HORIZONTY

Informačné listy pre učiteľov

www.lesnapedagogika.sk

+421 45 5314 268

info@lesnapedagogika.sk

Úvod – les v zime

Milí pedagógovia,

astronomická zima na severnej pologuli oficiálne začína zimným slnovratom 21.12. kedy máme najkratší deň v roku a najdlhšiu noc. Každá zima je síce iná, ale faktom ostáva, že posledné zimy u nás neboli príliš studené a boli miernejšie ako pred 20 rokmi. Sneh v zime sa v niektorých lokalitách pomaly stáva vzácnosťou.

Niekde sa zima v lese predsa len patrične zaodela a všetko stíchlo ako v začarovanom ľadovom kráľovstve. Les je prikrytý bielou snehovou perinou. Jazerá a potoky sú ukryté pod vrstvou ľadu. Z vodopádu visí cencúľový dendrofón. Rastliny sú vyčipkované inovaťou a stromy vyparadené snehovými čiapkami. Je to čas oddychu a regenerácie síl.

Nie je to však taká idylka, ako to na prvý pohľad vyzerá. Zime vládne aj **vietor**, **námraza** a **sneh** (prírodné živly). Ťažký mokrý sneh a ľad môže polámať stromy s krehkými konármi (borovica, smrek). Vietor s veľkou silou (**výchrica**) sa môže oprieť do lesného porastu a vyvrátiť plytko zakorenené stromy ako smrek (**vyvraty**). Pevne zakorenené stromy (buk, jedľa) zväčša len poláme (**polomy**). Vzniknú tak **rozsiahle plochy s vyvrátenými a polámanými stromami (kalamity)**. Vzniknuté kalamity musí lesník čím skôr spracovať, odstrániť a vysadiť nový les. Na poškodených a oslabených stromoch sa na jar môže premnožiť škodlivý hmyz ako napr. **lykožrút smrekový**.

V zime v lese nie sú ohrozené len stromy ale aj zver. Potravu pre zver v zime je nedostatok a aj to málo je ukryté pod snehom. Zvieratá sa na toto ťažké obdobie prispôbili rôznym spôsobom.

Niektoré cicavce sa uložili do brlohov na **zimný spánok**. V prípade **pravého zimného spánku** (jež, svišť) sa im znížia fyziologické funkcie (pulz srdca, dýchanie, teplota) až na hranicu prežitia. Energii počas spánku čerpajú spaľovaním tuku, ktorý si vytvorili na jeseň, keď konzumovali dostatok potravy.

U **nepravých zimných spáčov** (veverica, jazvec, medveď) je miernejšie zníženie fyziologických funkcií a v priebehu zimy sa môžu prebudiť. Potom konzumujú zásoby semien a plodov, ktoré si nanosili v jeseni (veverica).

Sťahovavé druhy prezimujú v krajinách s teplejšou klímou (bocian, dudok, kukučka, divá hus).

Niektoré druhy si v jeseni pripravili **zásoby** (orešnica – orešky, sojka – žalude) a tými sa živia. Nie všetko však spotrebujú a semená môžu na jar vyklíčiť. Takto **pomáhajú rozširovať stromy na nové lokality**, kam by sa semená prirodzenou cestou nedostali.

Zver, ktorá si nerobí zásoby a nespí, čaká skutočný zápas o prežitie, ktorý by zver nezvládla sama. Zimné mesiace jej pomáhajú prekonať poľovníci a lesníci, ktorí sa o zver starajú a prikrmujú ju.

Vaši editori

Starostlivosť o lesnú zver v zime

Prvým nebezpečenstvom pre zver v zime je samotný **nedostatok potravy** a jej ťažká dostupnosť pod snehom. Ďalším sú hladní **mäsožraví predátori** (orol, rys, mačka divá, vlk) loviaci hlavne oslabené jedince, ktoré pri úteku prekonávajú šmykľavý zľadovatený, či zasnežený terén a ľahko sa stanú ich obeťou. Vlky sa pri nedostatku potravy spájajú do väčšieho počtu (svorky), aby bol lov úspešný a napádajú aj silnejšie jedince, ktoré takému lovu podľahnú. Týmto môžu výrazne znížiť počet raticovej zveri. Predátori v čase hladu nepohrdnú ani zdochlinami a napádajú aj hospodárske domáce zvieratá, čím spôsobujú ekonomické škody.

Nedostatok potravy v zime **pomáhajú lesníci a poľovníci** kompenzovať **prikrmovaním zveri a starostlivosťou o zver**. V priebehu roka stavajú nové **krmelce**, opravujú a čistia tie existujúce. Na jar zasejú ovos na **políčka pre zver**. V lete kosia a sušia **seno**. Na jeseň zberajú alebo nakupujú **lesné plody** (žalude, bukvice), či **poľnohospodárske plodiny** (zemiaky, jablká). Pripravujú rôzne krmné **zmesi a siláž**. V zime plnia seno do pripravených krmelcov pre byľinožravú srnčiu, jeleniu, danieliu, či mufloniu zver. Drevené válovy plnia **jadrovým krmivom** (kukuricou), jablkami,

zemiakmi hlavne pre diviaky alebo **kamennou soľou** (solníky), ktorú zver olizuje a dopĺňa si potrebné minerálne látky.

Deti môžu tiež pomôcť so starostlivosťou o zver, tým, že za pomoci rodičov zhotovia jednoduché **krmidlá** z dreva, či plastovej fľaše pre **lesné vtáky**. Tie následne dopĺňajú **semenami slnečnice, obilnia a maku**. Zmesi na kŕmenie vtákov je možné kúpiť aj v chovateľských potrebách. Do krmidiel nedávame chlieb, slanú slaninu, ani iné zvyšky varenej stravy, ktorá by vtákom mohla uškodiť. Vtákom môžeme pripraviť **maškrtu z loja**.

Tipy na aktivity

Príprava maškrtu z loja pre vtáčiky v zime

S pomocou dospelého na hlbšej panvici najprv roztopíme bravčový alebo baraní tuk, zmiešame so zmesou semien, mierne necháme vychladnúť. Potom vlejeme do téglika od jogurtu, vložíme do roztopenej zmesi šnúрку až po dno téglika a kúsok šnúrky necháme trčať (na priviazanie). Zmes v tégliku necháme stuhnúť v chladničke. Stuhnutú maškrtu pre vtáky vyberieme z téglika a zavesíme šnúrkou na konár. Ak si krmidlo umiestnime do záhrady s výhľadom z okna, budeme môcť nerušene **pozorovať vtáčiky pri kŕmení**.

Kto, čo, koľko si nájde v krmelci?

Pracovný list: Kto, čo, koľko si nájde v krmelci?

Cieľová skupina: 5-6 rokov

Trvanie aktivity: 20 min

Pomôcky: ceruzka, pracovný list

Postup: Pracovný list vhodný na zopakovanie témy Zvieratá v zime. Učiteľka deťom rozdá pracovné listy. Pomenuje a vysvetlí jednotlivé plody na obrázku, rovnako pomenuje živočíchy. Vysvetlí z článku vyššie *Les v zime a Starostlivosť o lesnú zver v zime*, prečo sú v lese krmelce a prečo do nich dávajú lesníci a poľovníci potravu, a ktorú potravu môžu zvieratá v krmelci nájsť. Povie deťom, ktoré zviera si pochutná na sene (srnec, jeleň), kukurici (diviak, bažant), žaluďoch (diviak, jeleň), jablkách (diviak, jeleň), soli (všetci). Úlohou detí je následne spojiť správnu potravu so správnym živočíchom, pomenovať živočícha a potravu, spočítať počet plodov na obrázku. Správny počet dieťa zapíše pomocou bodiek do štvorčeka, príp. počet zapíše číslom. Dieťa môže pouvažovať, ktorá potravina sa v krmelci vloží medzi rebriny, a ktorá do válova na obrázku a prečo. **Pozri prílohu – Pracovný list Starostlivosť o zver v zime.**

Lesné hádanky (autor Vakulová Eva)

*Škriekajú a duby lúbia,
žalude im veľmi chutia.
Skrývajú si ich do pôdy,
v zime chutné to hody.
Tie čo zostanú v skrýšach,
na jar v duby vyklíčia. (sojka)*

*Jej sa veru nelení,
zberá plody v jeseni.
Hríbiky aj šišky má,
ak sa v zime zobudí,
tak si na nich pochutná. (veverica)*

*V zime v klbku pichliač spí,
nikto nech ho nebudí.
V plytkej diere, v kope slamy,
či ukrytý pod listami. (jež)*

*Tučný chlpáč v jeseni,
najedol sa dosýta,
v brlohu si v zime spí,
preto jedlo nepýta. (medveď)*

Čo sa udialo v lesnej pedagogike?

Nielen život v lese podlieha neustálej zmene, ale aj náš Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen sa v rámci organizačnej zmeny v Národnom lesníckom centre premenoval na: **CENTRUM TRANSFERU POZNATKOV A LESNEJ PEDAGOGIKY**, ktoré ďalej pôsobí ako koordinátor aktivít lesnej pedagogiky na Slovensku.

Medzinárodná konferencia 20 rokov lesnej pedagogiky na Slovensku

sa konala v jeseni 2021, pri príležitosti 20. výročia pôsobenia lesnej pedagogiky na Slovensku pod záštitou ministra pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Medzi účastníkmi sme privítali aj pani učiteľky predprimárneho vzdelávania, prvého a druhého stupňa základných škôl.

V rámci programu konferencie bola *slávnostne pokrstená odborná publikácia*

ENCYKLOPÉDIA HIER LESNEJ PEDAGOGIKY,

ktorá detailne popisuje zážitkové hry lesnej pedagogiky. Spoločne ju vytvorili lesní pedagógovia s využitím 20-ročných skúsenosti so zážitkovými hrami v lese.

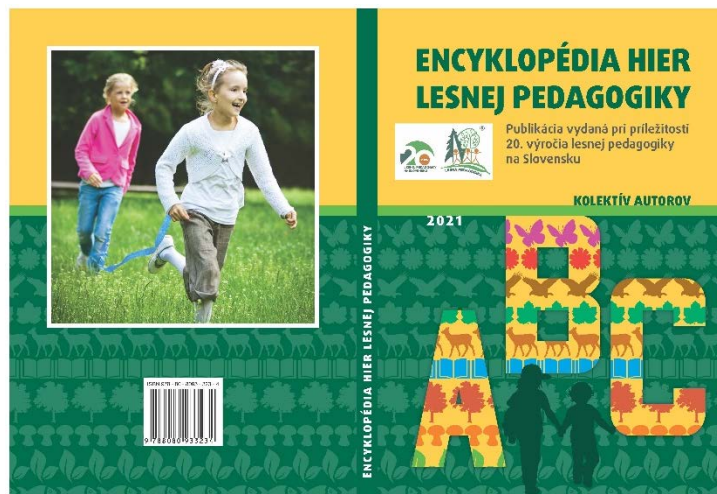
V prípade záujmu o zakúpenie uvedenej publikácie, si ju môžete objednať prostredníctvom e-mailu: info@lesnapedagogika.sk v cene 15 €/1 kus.

LESNÍK A JEHO LES,

pracovný zošit Lesník a jeho les je naša najnovšia publikácia, podnetom ktorej vzniku bola myšlienka predstaviť deťom predškolského veku povolanie lesníka. Je určený pre deti a učiteľky predprimárneho vzdelávania.

Všetky témy v pracovnom zošite sú spracované formou omaľovánky a pracovných úloh, ktoré dieťa vyhotovuje podľa pokynov učiteľky.

V prípade záujmu o zakúpenie uvedenej publikácie, si ju môžete objednať prostredníctvom e-mailu: info@lesnapedagogika.sk v cene 3,60 €/1 kus.

Čo nás čaká v lesnej pedagogike?

Učenie o lese

Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen v roku 2021 zrealizovalo úspešne 2 kurzy *zážitkového vzdelávania Učenie o lese*. Spolu tak vyškolilo 47 absolventov z celého Slovenska pre pedagogickú prax.

Vzhľadom na pozitívne ohlasy a záujem o absolvovanie vzdelávania sa Národné lesnícke centrum – Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky

v roku 2022 rozhodlo otvoriť už IV. kurz Učenie o lese v mesiacoch január – jún 2022.

V prípade záujmu sa môžete prihlásiť na kurz prostredníctvom e-mailu info@lesnapedagogika.sk.

Medzinárodný deň lesov

si pripomenieme tradične 21. marca. V aktuálnej téme roka 2022: „Lesy a trvalo udržateľná výroba a spotreba“ bude rezonovať problém plytvania a nadvýroby. V prípade, že vás problematika zaujíma, odporúčame vám navštíviť

<https://www.un.org/esa/forests/outreach/international-day-of-forests/index.html>, kde sa s ňou môžete hlbšie oboznámiť.

Lesnícke dni

tento rok sa plánuje realizácia 16. ročníka *Lesníckych dní* v mesiaci apríl v Bratislave s následným programom v ostatných regiónoch Slovenska. Uplynulé ročníky a aktuálne informácie si môžete pozrieť na webe: www.lesnickedni.sk.

Les ukrytý v knihe

1. apríla 2022 otvárame ďalší ročník obľúbenej celoslovenskej kampane, ktorú tento rok oživia zvuky lesa, do ktorých sa spoločne započúvame a odhalíme tajomstvo tónov spievajúceho lesa.

Záverom

...začínáme ďalší rok v lesnej pedagogike plný nových vízií v neustále sa meniacich podmienkach a zložitej spoločenskej situácii v dôsledku pandémie. Zostaňte nám verní a sledujte nás na našej webovej stránke www.lesnapedagogika.sk, sociálnych sieťach na facebooku a instagrame.

Tešíme sa na stretnutie s vami v lese či online prostredí.

LESU ZDAR!

STAROSTLIVOSŤ O ZVER V ZIME

